

YEDİKITA

AYLIK TARİH VE KÜLTÜR DERGİSİ
MAYIS 2022 - SAYI 165

YAYINCI
ÇAMLIÇA BASIM YAYIN VE TİC. A.Ş.

Adına İmtiyaz Sahibi AHMET TEMİZ
Yayın Yönetmeni (Sorumlu) KEMAL ERKAN
Yayın Editörü VEYSEL SEKMEN
Editörler R. KEMAL SUBAŞI
EMRE BOYACI
Dijital İçerik Editörü TUNAHAN KANICI
Yayın Danışmanları SELMAN SOYDEMİR
İBRAHİM COŞKUN
Tasarım SÜLEYMAN KÖKLÜ
Kurumsal İletişim İSMAIL GÜR - KEMAL AYDIN
MURAT SAFRAN
Web AURORA BİLİŞİM
Hukuk Müşâviri Av. ALİ ÇAVUŞOĞLU

KÜTÜPHANE VE ARŞİV

Çamlıca Araştırma Kütüphanesi
www.camlicalibrary.org

YÖNETİM YERİ

Çamlıca Basım Yayın ve Tic. A.Ş.
Bağlar Mah. Mimar Sinan Cad. No 54
Güneşli - Bağcılar / İSTANBUL
Sertifika No 46592

REKLAM

HÜSEYİN GÜNEY
huseyin.guney@camlicabasim.com

BASKI

Çamlıca Basım Yayın

YAYIN SÜRESİ-TÜRÜ

Aylık-Yerel Süreli
ISSN 1308-5379

AVRUPA (ALMANYA)

ENDER GMBH, Melatener Weg 18 - 50825 KÖLN
Tel. +49 221 690 58 90
www.camlicakitap.de / abone@camlicakitap.de

AVRUPA (HOLLANDA)

Çamlıca Kitap B.V. Bemmelseweg 67 6662 PE Elst-GLD
Holland info@camlicakitap.nl / www.camlicakitap.nl

YEDİKITA Dergisi'nin bütün yayın hakkı, Çamlıca Basım Yayın ve Tic. A.Ş.'ye aittir. Dergide çıkan yazılar kaynak gösterilerek iktibas edilebilir. Yayınlanan reklamların her türlü mesuliyeti, sahiplerine aittir.

İRTİBAT VE ABONE

0850 811 9 811
abonemerkizi@camlicabasim.com
Yazı İşleri (0212) 657 88 00 - 7103
WhatsApp Hattı 0530 285 38 04

ÇAMLIÇA BASIM YAYIN VE TİC. A.Ş.

Ziraat Bank IBAN TR81 0001 0021 0550 7231 7750 02
Akbank IBAN TR60 0004 6011 9388 8000 0135 18

yedikita.com.tr editor@yedikita.com.tr

f i t y / yedikitadergisi

Yeni bir okuma deneyimi için
dijital sayılarımız
Çamlıca Kitap uygulamasında

Yedikitadan...

N

ev'î Efendi, *Netâyicü'l-Fünûn* adlı eserinde "İlm-i Felâhat" başlığı altında çiftçilik için şöyle diyor: "Çiftçilik, pür-menfaat bir ilimdir. Bütün mesleklerin aslıdır. İnsanoğlunun neslinin ve hayatının

devamlılığı için yegâne sebeptir... Ekilen dikilen nebatatın filizlenmesinden hasadına kadarki bütün bakımı, bu ilim ile malum olur. Menfaati çok âşikârdır."

Şu kısa cümleler çiftçiliğin, esasında toprağın ehemmiyetini anlamaya yeter. İnsanın da aslı olan toprak, bir devletin ete kemiğe bürünmüş hâli, bedeni gibidir. Sinesinde sakladıklarıyla ve sathında ikram ettikleriyle, ülkenin zenginlik derecesini o belirler. Bütün bunlar ve daha fazlası için toprak, yine de insana muhtaçtır.

İnsanoğlu, binlerce yıldır toprağı sürüyor, ekiyor, biçiyor. Sür-ek-biç diye 8 harf 3 heceyle ifade edilse de tarih boyunca bu faaliyetler, her ülkeye has belli usuller ve kanunlar çerçevesinde yapılmıştır. Vaktiyle Avrupa'da hüküm süren feodalite sisteminde, "köylüler = derebeylerinin köleleri" idi. Artık Osmanlıların her cihetten büyük ve güçlü bir devlet olduğu Kanuni Sultan Süleyman devrinde ise köylüler, sultan tarafından "nimeti temin eden efendiler" olarak yüceltilmişti.

Dosya konumuzun başlığı olan "Ne Ekersen Onu Biçersin" atasözü, bünyesinde pek çok mana taşıyor. Biz bu sözün altını, ilk devirlerden 1858 Arazi Kanunnamesi ve ötesine kadar, tarım metotlarından mahsulü olumsuz etkileyen faktörlere kadar, Osmanlı'da toprak yönetimini ve ziraî faaliyetleri ana hatlarıyla doldurmaya çalıştık.

Ramazân-ı Şerif Bayramı'nızı tebrik eder, istifadeli okumalar dileriz.

içinde

MAYIS 2022
sayı

20-53

NE EKERSEN ONU BIÇERSİN OSMANLI'DA TOPRAK YÖNETİMİ

TOPRAK DİRLİKTİR, BİRLİKTİR

PROF. DR. AHMET KÖÇ

1858 ARAZİ KANUNNÂMESİ

PROF. DR. EFKAN UZUN

TOHUMUN TOPRAKLA BULUŞMASI

EBUL FARUK ÖNAL

KISA BİR PANORAMA

SABİT BEKÇİ

NUMUNE ÇİFTLİKLERİ

SELMAN SOYDEMİR

KURAKLIK, HASTALIK, KITLIK

MANSUR NADİ ENGİN

ekiler

8

AYIN GÜNÜ

YUNUS EMRE BOZOK

10

YAZIHANE

**"BİR ADAM KENDİ VATANINA
NASIL İHANET EDEBİLİR?"**

12

**DÜNYAYI İKİYE BÖLEN ANLAŞMA
TORDESILLAS**

TUNA SER

14

**İNSANLIK TARİHİ KADAR ESKİ
BİR SİLAH SAPAN**

AHMET SARBAY

54

TARİH AMBARI

MUSTAFA DEDELER

56

**İLMİN ÂLEMİ
MOLLA HIZIR BEY**

SONER DEMİRSOY

62

İSİMDEN MÜSEMMAYA

MEHMED BAĞ

64

**EYÜP SULTAN HAZRETLERİ'NİN
KABRİ FETİHTEN ÖNCE Mİ
KEŞFEDİLDİ SONRA MI?**

OSMAN DOĞAN

72

TARİHTEKİLER

**SÜT KESİLİR TULUMDAN TAŞAR
PEYNİRİN HİKÂYESİ**

EMRE BOYACI

76

**TESTGÂH
İSTANBUL'UN
KARDEŞLERİ**

AHMET SARBAY

78

BULMACA

SELMAN ASLAN

ayın günü

ayın günü

3 Mayıs

1481

Fatih Sultan Mehmed Han Vefat Etti

18 ŞUBAT 1451

Sultan İkinci Murad Han'ın vefatının ardından Sultan İkinci Mehmed Han, ikinci defa Osmanlı tahtına geçti.

29 MAYIS 1453

Bazı iç hadiseleri halleden genç sultan, 21 yaşında İstanbul'un fethine muvaffak oldu. Peygamber Efendimiz'in (s.a.v.) methine mazhar olan padişah, Fatih unvanını aldı.

1453-1460

Bazı Ege adaları fethedildi. Belgrad hariç, bütün Sırbistan, Osmanlı hâkimiyetine geçti. Mora ve Atina fethedildi. Eflak ilhak edildi. İstanbul'da Eyüp Sultan Camii ve türbesi yapıldı.

1460-1470

Amasra ve Trabzon fethedildi. İsfendiyaroğulları Beyliği Osmanlılara tâbi oldu. Bosna ve Hersek, Osmanlı hâkimiyetine geçti. Karamanoğulları Beyliğine son verildi. Topkapı Sarayı'nın inşası tamamlandı.

1470-1480

Eğriboz Adası fethedildi. Fatih Külliyesi inşa edildi. Otlukbeli Muharebesi'nde Uzun Hasan mağlup edildi. Boğdan fethedildi. Kırım'da Osmanlı hâkimiyeti sağlandı. Venedik mağlup edildi ve Arnavutluk tamamen Osmanlı'ya tâbi oldu. İtalya'nın güneyindeki Otranto'ya çıkarma yapıldı.

3 MAYIS 1481

Ömrü, i'lâ-yi kelimetullah için seferlerde geçen Fatih Sultan Mehmed Han, yine sefere çıktığı esnada, Maltepe civarında Hünkâr Çayırı denilen mevkide, zehirlenerek şehit edildi. Naaşı, Fatih Camii yanındaki türbesine defnedildi.

MAYIS'TA BAŞKA NE OLDU?

2 Mayıs 636: İslâm orduları, Kudüs-i Şerif'i fethetti.

9 Mayıs 1258: Osman Gazi dünyaya geldi.

22 Mayıs 1766: İstanbul'da büyük bir zelzele meydana geldi.

7 Mayıs 1945: İkinci Dünya Savaşı'nın Avrupa Cephesi sona erdi.

FATİH SULTAN MEHMED ZAMANINDA ADALET

İstanbul'un fethinden sonra mahkumları serbest bırakan Fatih Sultan Mehmed Han'ın huzuruna, zindandan çıkmak istemeyen iki papaz getirilir. Bunlar, Bizans İmparatoru Kostantin'e adaletli olmasını söylediklerinden dolayı zindana atılmış ve "Böyle adaletsiz bir dünyada, içerisi dışarısından daha rahat!" deyip hapisten çıkmamaya yemin etmişlerdir. Sultan Mehmed onlara der ki:

"Memleketimizi geziniz, Müslüman hâkimlerin ve Müslüman halkın davalarını dinleyiniz. Bizde de sizdeki gibi adaletsizlik ve zulüm görürseniz hemen gelip bana bildiriniz ve siz de uzlete çekilmekte haklı olduğunuzu ispat ediniz!"

Bu teklifi kabul eden iki papaz, Bursa'da şöyle bir davaya şahit olmuşlar:

Bir Müslüman, bir Yahudi'den at satın almış. Ancak ilk akşam, atın hasta olduğu belli olmuş. Müslüman, sabah erkenden Bursa kâdisına gelmiş, fakat kâdi, dairesinde yokmuş. Bir müddet bekleyen davacı, kâdının geleceğinden ümidini kesip gitmiş. At, ikinci akşam ahırda ölmüş.

Bursa kâdisı, bu haberi duyunca, mağdur olan at sahibine:

"Mademki atın, elinizde ölmesine, benim vazife başında olmayışım sebep oldu. Atın bedelini ben veriyorum." demiş.

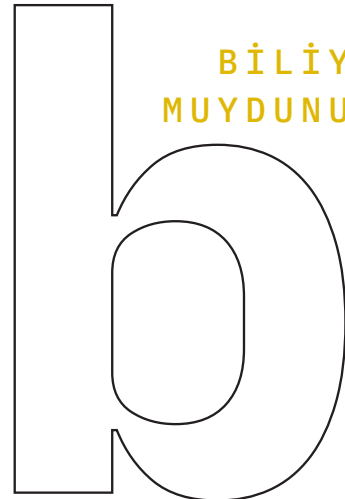
Papazlar, İslâm kâdisının bu derece âdil kararı karşısında hayretler içinde kalmışlar. Başka yere gitme ihtiyacını duymadan hemen İstanbul'a gelmişler. Fatih Sultan Mehmed Han, huzuruna çıkan papazlara:

"Ne gördünüz, anlatın." deyince, papazlar:

"Yüce padişahımız tarafından eyaletlerde kurulan mahkemeler dahi, İstanbul'da kurulan mahkemeler gibi adalet icra ediyorlar. Bundan sonra biz zindana girmeyeceğiz. Çünkü sizde böyle adalet tatbik edildikçe, Müslüman olmayanların dahi zulme uğramayacağına inanmış bulunuyoruz." deyip, İslâmiyet'i kabul ederek Müslümanlıkla şereflenmişler.

**Morse alfabesine
göre imdat
işareti olarak
tasarlanan
ve 1908'de
kullanıma
giren SOS (Save
Our Souls:
Canlarımızı
Kurtarın)
işaretinden
önce, gemiler
için CQD
(Come Quick,
Danger: Çabuk
Gelin, Tehlike
Var) şeklinde
imdat sinyali
kullanıldığını...**

**BİLİYOR
MUYDUNUZ?**

NİÇİN "AYAK DİVANI" DENİLDİ?

Osmanlı Sarayı'nda, Divan-ı Hümâyûn'un her zamanki toplantılarının dışında, olağanüstü zamanlarda ve acele hallerde padişahların da hazır bulunması ve başkanlık etmesiyle kurulan divana "Ayak Divanı" denirdi. Eğer bu divan, padişahın bulunmadığı bir yerde, meselâ seferde toplanırsa, o zaman Sadrazam ve Serdâr-ı Ekrem, bu divana başkanlık ederdi. Toplantı sırasında başkanlık eden kişiden başka, herkesin ayakta durması sebebiyle buna Ayak Divanı denmiştir. Ayak Divanlarında müzakere olunan meseleler, hemen karara bağlanırdı.

Padişahlar, Ayak Divanı'nı ya herhangi bir mesele dolayısıyla tebaalarıyla istişare etmek ihtiyacı duydukları vakit veya ayaklanan halk ve askerlerin zorlamasıyla toplarlardı. Böyle zamanlarda taht, Bâbüssaâde'nin önünde kurulur, padişahlar buraya çıkıp oturur ve tebaalarıyla aracısız olarak konuşurlardı. Bu sırada bazen onların huzurunda uygunsuz hadiselerin cereyan ettiği olmuştur. Padişahlar, bazen de yalnız devlet ricaliyle Ayak Divanı'nı kurarak, hemen karara bağlanması gereken meseleleri görüşürlerdi.

SULTANA DİŞ KİRASİ

İbnülemin Mahmud Kemal İnal'ın *Son Sadrazamlar* adlı eserinde anlatıldığına göre, Sultan Abdülaziz Han, 8 Ramazan 1284 (3 Ocak 1868) Cuma akşamı, eski sadrazamlardan Yusuf Kâmil Paşa'nın konağını teşrif eder. Sadece kuş sütünün eksik olduğu mükellef iftar ziyafetinden sonra, altın bir tepsiye tepeleme yığılmış kâğıt tomarları, padişaha takdim olunur. Bunlar, Kâmil Paşa'nın sahip olduğu bütün mal ve emlakın senetleri ve tapularıdır. Ancak bu diş kirası, tekliften öteye geçemez. Çünkü Sultan Abdülaziz Han, "Bunlar makbulüm oldu. Yine sizlere veriyorum. Her hâliniz ve ef'al ü akvâliniz (amel ve sözleriniz), mahzuziyetimi (hoşnutluğumu) mucip olmaktadır." sözleriyle, tepsiyi ve içindekileri sahibine iade eder.

ÇAYIN ÇİN HİKÂYESİ

Çin hekimlerinin makbul saydıkları, Çinlilerin "ç'a", bazı milletlerin "tay" yahut "tee" dedikleri çayın, M.Ö. 2737 yılında, İmparator Shen Nung tarafından bulunduğunu, Çinliler şöyle hikâye ederler:

İmparator Shen Nung, sarayının bahçesinde sıcak su içiyordu. Rüzgâr, iki yeşil yaprağı getirip onun fincanının içine bırakıverdi. Etrafa hoş bir koku yayıldı.

Sıcak suya, tatlı bir burukluk geldi. İmparator, yaprakları yetiştiren bitkinin bulunmasını ve her yere dikilmesini emretti...

İsimden Müsemmaya

شَوَّال

Bir Ay

ŞEVVAL

Kamerî takvimin 10. ayı olan Şevval, Ramazan-ı Şerif'ten sonra gelir ve Ramazan Bayramı'na ev sahipliği yapar. Şevval kelimesi lügatte “yukarı kalkmak, yükselmek” gibi manalara gelir. Arab-ı baide diye adlandırılan Ad ve Semud kavimleri zamanında bu aya “dâbir” denirdi. Daha sonraki Arap toplumları bu aya “vağl” dediler.

Sonraki çağlarda, Peygamber Efendimiz'in (s.a.v.) dedelerinden olan Kilâb bin Mürre tarafından kamerî ayların isimleri yeniden yapılandırılmış ve bu aya Şevval ismi uygun görülmüştür. Bu aya neden Şevval denildiğine dair türlü rivayetler vardır.

Ramazan-ı Şerif Bayramı sebebiyle, Şevval ayının ilk gününde oruç tutmak haramdır. Lâkin bu aya mahsus “Şevval orucu” adıyla anılan 6 günlük bir oruç vardır. Peygamber Efendimiz'in (s.a.v.): “Kim Ramazan ayını oruçla geçirir ve buna Şevval ayından da 6 gün ilave ederse o, bütün yılı oruçlu geçirmiş gibi olur.” şeklindeki müjdesiyle tebarüz eden

Şevval orucu, faziletli bir ibadettir. 6 günün hepsi peş peşe oruçlu geçirilebileceği gibi Şevval ayı içinde ayrı ayrı günlerde de oruç tutulabilir.

Şevval ayı, Osmanlı'daki tayin vaktiydi. Bu ayda yapılan tayinlere “şevval tevcihati” diye isim verilirdi. Ecdadımız bu aydan bahsederken Şevval-i Mükerrerrem diye anarlar, takvimlerde bu ay için kısaltma olarak “lam” harfini kullanırlardı.

Bir Ağırılama

ZİYAFET ضیافت

Dilimizde büyük yemekli davetler için kullanılan ziyafet kelimesi aslen Arapçadır. Ziyafet sözcüğü, Arapçada “misafir oldu” manasına gelen mazi sıgası “dâfe”den türemiştir. Arapçada “diyafe” şeklinde telaffuz edilen kelime, dilimize geçerken bize mahsus bir söyleyiş kazanmıştır.

Türkçede ziyafete muadil olan şölen ve toy kelimeleri vardır. Ziyafet sahibi, misafirlerine bir davet gönderir ve yemeğe çağırır. Ziyafeti veren kişi, ağırılama işinin izzetini yaşar. Davete icabet eden ise usulünce ağırılanmanın mutluluğunu hisseder.

Ziyafet verme, davet ve davete icabet, oldukça basit görünen uygulamalar olsa da ziyafetin ve icabetin dinimizin bu konudaki emirleri, Peygamber Efendimiz’in (s.a.v.) tatbikatleri ve ecdadımızın ince ince işlediği örf ile şekillenen kuralları vardır.

Allah’ın rızasını umarak yoksullara ziyafet vermek, hem âyet-i kerîme hem de hadîs-i şerîflerle teşvik edilmiştir. Fukaraya sofrayı açmamak ise zemmedilmiştir. Bir ziyafet verildiğinde zengin-fakir ayrımı yapılmaz. Peygamber Efendimiz (s.a.v.): “Yemeklerin en kötüsü, zenginlerin çağrılıp fakirlerin çağrılmadığı ziyafet yemeğidir.” buyururlar. Aynı durum, davete icabet ederken de geçerlidir. Zenginlerin davetine katılıp fakirlerin davetinde bulunmamak çirkindir.

Kişi davet edildiği bir ziyafete gitmeli, davet edilmediği yerde ise bulunmamalıdır. Nezaket gereği, ziyafet davetine icabet için nafile orucunu dahi bozabilir. Fakat elbette burada niyet esastır.

Bir davete katılırken asıl maksat; icabet yoluyla Cenab-ı Allah’ın rızasını kazanmak, Peygamber Efendimiz’in (s.a.v.) sünnetine uymak olmalıdır. İcabet değerli olsa da ziyafet sahibi, zalim ve kötülüğü ile malum biri ise sofraya koyulanlar haram ise o davete katılmamak gerekir.

Ziyafet düzenlemenin, davet etmenin ve davete icabetin tüm adap ve erkânı pek çok eserde işlenmiştir. Meselâ İmam-ı Gazâlî Hazretleri, *İhyâü Ulûmi’l-Dîn* adlı muhkem eserinde konuyu teferruatıyla ele almıştır.

Ziyafetler, verilme maksadına göre ayrı ayrı isimler almıştır. Düğün için verilen ziyafete “velime” denir. Yeni bir doğumun mutluluğunu paylaşmak için verilen ziyafete “akika”, sünnet merasimi için olana “azire”, Kur’ân-ı Kerîm’i hatmeden yahut hafızlığını tamamlayan kişiler için düzenlenen yemeğe “zü’l-hazaka”, seferden gelen kişinin onuruna verilen yemeğe “nakia”, mühim bir misafir için düzenlenen ziyafete “tuhfe”, tamamlanan bir binanın açılışı için tertip edilene “vekire”, kaybedilen bir malın bulunması dolayısıyla verilene “şündah” denir. Ölümün ardından matem için verilen “vedime” ziyafeti ise Cahiliye Dönemi âdetidir ve İslâm ile birlikte yasaklanmıştır.

Hâsılı düzenlenen her ziyafet; bir davete icabet, sevinç ve ümit, düğün ve doğum... Cümlesi Cenab-ı Allah’ın rızası içindir. Hayatın türlü anlarında zengin-fakir bir sofrada buluşup Yüce Allah’a dua ederiz.

Ziyafeti ziyafet eyleyen, o rıza lokmasıdır. Gerisi, kuru bir tokluktan ibarettir.